

viros inducunt ad contrahendum, extendi posset ad fœminas, vel ob majorem rationem, vel quia nomina masculina facile ad utrumque genus extendi solent; quod secus est quando in particulari est sermo de fœminis, ut est in præsentia.

9. *Triplex actio hac lege prohibetur. — Extenditur censura ad dantes consilium, auxilium, etc.* — Circa causam autem hujus censure tria membra distincte numerantur, scilicet coactio ad ingrediendum monasterium, ad suscipiendum habitum, et ad professionem emittendam. Posset autem exponi, ut primum sit commune quid, quod explicetur per duo sequentia, id est, ad ingressum monasterii, sive per habitus susceptionem, sive per professionem; non enim videtur dari alius modus ingrediendi religionem præter hos duos. Sed obstat, quod Concilium bis hæc tria numerat tanquam omnino distincta. Et ideo in illo primo membro non dicit ingredi religionem, sed monasterium, quia nimirum per illud prohibet, ne cogantur fœminæ ad habitandum ibi, etiam proprio habitu retento. Et in hoc membrum sic intellectum videtur maxime cadere illa restrictio, *Nisi in casibus a jure expressis*. Nam in pœnam, vel cautionem interdum possunt ad hoc fœminæ cogi secundum jura; ad habitum vero, aut professionem raro, aut nunquam. Tandem extenditur ibidem hæc censura ad dantes auxilium, consilium, vel favorem, et ad eos, qui scientes fœminam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Quæ ultima extensio est valde singularis, et rara, et ideo est notanda, et singula ejus verba expendenda, juxta ea, quæ supra in similibus dicta sunt.

10. *Extenditur censura ad impediendo ne fœminæ in religione profiteantur.* — Ulterius vero in eodem cap. extenditur similis excommunicatio ad omnes eos, qui quacumque fœminam volentem velum accipere, aut votum emittere, absque justa causa quoquo modo impediunt. Ubi velum accipere, aut votum emittere idem videtur esse, quod religionem profiteri; tamen, quia nemo potest profiteri nisi prius habitu suscepto, qui hanc susceptionem impediret, a fortiori impediret professionem, et consequenter hanc censuram incurreret. Posset etiam quis opinari, illa duo aliquid amplius quam professionem

includere. Nam professio specialiter videtur significari per veli susceptionem, quia professione solet velum fœminis imponi; votum autem emittere in rigore generalius est. Et ideo videtur hæc censura extendi ad omnes, qui impediunt fœminas sine justa causa, ne votum simplex castitatis, aut religionis emitant. Nihilominus non existimo Concilium fuisse locutum de privatis votis; alias non tam confuse de emissionem voti fuisset locutum; sed illam secundam partem opinor addidisse ut comprehenderet omnem modum seu statum religionum, seu personarum monialium, nam aliquæ sine susceptione veli statum illum assumunt.

Septima excommunicatio contra foventes monomachiam.

11. *Extensio dictæ censure.* — Septima habetur in eodem Concilio, eadem sess. 23, cap. 19 de Reform. Ubi excommunicat omnes temporales dominos, qui locum ad monomachiam in suis terris concesserint; quam etiam extendit ad ipsos, qui in duello pugnant, et eos, qui consilium dederint, aut suaserint, et ad spectatores. Verum est, solum in prima clausula, quæ est contra concedentes locum ad hanc pugnam, poni verbum, *eo ipso*, quod significat censuram ipso facto. De pugnantibus vero et patris solum dicitur: *Excommunicationis, ac bonorum omnium proscriptionis, ac perpetuæ infamæ pœnam incurrant*. De aliis vero dantibus consilium, aut spectantibus dicitur: *Excommunicationis, et perpetuæ maledictionis vinculo teneantur*. Quæ verba magis ambigua sunt, quia nec additur, *eo ipso*, et, verba, *incurrant, et, teneantur*, cum non sint indicativi, sed imperativi modi, non videntur significare sententiam latam, sed ferendam per judicem. Nihilominus tamen certum est contra hos omnes ferri excommunicationem ipso facto. Quod ita videtur exposuisse Gregorius XIII in motu proprio de hac re, et incipit *Ad tollendam*, estque 82 inter decreta ejus in collectione Romana, ubi referens hoc decretum, æque ait Concilium Tridentinum excommunicationem tulisse in omnes has personas. Unde verba illa, *incurrant et teneantur*, licet imperativa sint, non tamen diriguntur ad judicem, neque ejus actionem requirunt; sed ad ipsum reum, quem per imperium efficax ligant. Dicitur autem Gregorius extendit hanc censuram ad privatum duellum; quod enim illa

sit extensio, et non tantum declaratio, satis indicat verbum *statuimus*, ut ponderavit Navarrus. Statuit ergo Pontifex, ut omnes, qui ex condico, statuto tempore, et in loco convento, monomachiam commiserint, etiam si absque aliis usitatis cæremoniis, et solemnitatibus id faciant, eadem censura, eisdemque pœnis teneantur; et similiter dominos locorum hujusmodi permittentes, aut quantum in se fuerit non prohibentes, et omnes mandantes, instigantes, auxilium et consilium et favorem dantes, equos, arma, pecuniam, comitatum, et alia subsidia scienter subministrantes, aut ex proposito spectatores, vel socios quovis modo sese præbentes excommunicat.

12. *Octava contra interpretantes decreta Concilii Tridentini.* — Octava reperitur in Bulla Pii IV, in confirmationem Concilii Trident. edita. Ubi omnibus personis generatim prohibet commentarios, aut interpretationes suas in decreta Concilii edere sine auctoritate Pontificis, excommunicatque ipso facto omnes personas Prælati inferiores illud præceptum violantes. Quod intelligendum est de propriis commentariis, Glossis, aut scholiis super ipsum Concilii decretum; non est tamen prohibitum illud interpretari, ut constat ex usu, et ex necessitate; vix enim posset alia ratione tradi Theologica doctrina; ac denique ex verbis ipsiusmet Pontificis, quæ in rigore non aliud exigunt.

13. Præter has excommunicationes inveniuntur aliæ latæ in Extravagantibus, seu propriis motibus aliquorum Romanorum Pontificum, quas specialiter referre, et exponere non censeo necessarium, quia mihi non constat eas esse receptas; ut est illa, quam tulit Pius V circa taurorum agitationem in sua Extrav. 47, quæ incipit *De salute plebis*, quam posteriores Pontifices partim abstulerunt, partim mutarunt. Et plures aliæ habentur inter motus proprios illius Pontificis, ut patet in 47 et 75, et in aliis, quos Navarrus indicat. Sixtus etiam V plures excommunicationes tulit, quamvis plures earum reservatæ sint, quas supra ex parte tetigimus; aliquæ vero revocatæ sunt, vel nunquam etiam in usum redactæ. Quapropter in particulari oportebit statum rei, et consuetudinem consulere, nam, cum hæc ad factum pertineant, non possumus de eis doctrinam tradere. Quando vero constiterit constitutionem vim suam et efficaciam retinere, diligenter perpensis verbis ejus, facile erit ex princi-

piis positus, et ex dictis circa alias similes constitutiones, modum uniuscujusque censure, et proprietates, seu effectus ejus intelligere.

DISPUTATIO XXIV.

DE EXCOMMUNICATIONE MINORI.

Expeditis his, quæ de excommunicatione majori dicenda occurrerunt, breviter tractari possunt ea, quæ propria sunt excommunicationis minoris, cujus definitionem jam supra tradidimus, explicando differentiam inter eam, et excommunicationem majorem. Nunc ergo effectus hujus censure, divisiones ejus, ac causas, et reliqua omnia, quæ de censuris in communi diximus, percurremus.

SECTIO I.

An una sit tantum excommunicatio minor, et quæ sit ejus ratio.

1. *Opinio communis.* — *Opinio distinguens plures excommunicationes minores.* — Doctores communiter unam tantum speciem excommunicationis minoris assignare videntur, et rationem ejus in hoc constituunt, quod sit *censura privans sacramentorum participationem*; sic enim definitur in cap. penult. de Sent. excomm., et significatur in cap. ult. de Clerico non ordinato ministr. Docent Theologi in 4, dist. 18; Summistæ, præsertim Cajetan., in verb. *Excommunicatio minor*; Navarr., cap. 27, num. 4 et 24, et alii communiter. Huic vero doctrinæ opponi videtur lex nostri regni, part. 1, tit. 8, l. 5. Quæ duas distinguit species minoris excommunicationis. Una est, quam diffinivimus; alia est, quæ privat communicatione hominum, non tamen participatione sacramentorum; ubi Gregorius Lopez plura decreta pro hoc secundo membro citat. Tamen solum cap. 25, quæst. 2, aliquid facere videtur; de reliquis vero dicemus statim. Dico ergo, et hoc posterius membrum non esse in usu, et legem illam late loqui de excommunicatione prout dicit quacumque pœnam, quæ separat hominem vel ab ingressu Ecclesiæ, vel a divinis officiis, vel a quolibet munere inter homines, ut patet exemplis, quæ in ipsa lege ponuntur, cum tamen priora sint potius interdicta quædam, ut infra videbimus, alia vero non pertineant ad proprias censuras.

2. Aliter datur ab aliis hæc distinctio, ita ut una sit supradicta, quæ privat passiva

perceptione sacramentorum; alia vero, quæ privat communionem quorundam fidelium tantum, respectu eorum quos privat omni communicatione tam sacra, quam humana, ita ut neque illis dare sacramenta, neque ab eis recipere, nec in jus vocari ad testimonium vel alium similem actum debeant. At vero respectu aliorum nulla communionem privatus est, et consequenter neque usu, et participatione sacramentorum, cum ea possit ab aliis recipere, vel, si sacerdos sit, possit ipse rem sacram facere. Quod genus censure colligi videtur ex cap. Placuit, dist. 48, ubi de Episcopis, qui negligunt ad Concilium provinciale venire, et rationem impedimenti apud Primate non reddunt, dicitur: *Ecclesie sue communionem debent esse contenti*. Excommunicantur ergo non integre, sed ex parte, et non privantur simpliciter communicatione sacramentorum, qui in sua Ecclesia potuerunt illa recipere, et cum suis subditis communicare; solum ergo privantur communionem comprovincialium Episcoporum; ergo illa non est excommunicatio major; ergo est minor. Et similis habetur in cap. ult., dist. 58, indicatur in cap. 4, dist. 34, ibi: *Si vobis admonitionibus obedire distulerit, a vestro collegio excommunicatus abscedat; quod si in hoc contumacia adhuc apparuerit, a ministerio cessare debet*. Et in cap. In loco, §, quæst. 4, ibi: *A communi cœtu secedat, et trium dierum excommunicationem perferat*; cap. Episcopi, 11, quæst. 3, ibi: *Communio illis usque ad tempus synodi a reliquis Episcopis denegetur*; cap. ult., 6, quæst. 2, ibi: *Quamdiu excommunicato (scilicet injuste) non communicaverit suis Episcopis, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopis*. Hancque sententiam tenuit Richardus, in 4, dist. 8, art. 7, quæst. 4, sentit Joannes de Ligna., in tract. de censuris, § 11, et ex parte idem sentit Sylvest., verb. *Excommunicatio minor*, § 4. Citantur etiam Felin. et alii.

3. *Unicum tantum esse speciem minoris excommunicationis*. — Verumtamen licet in prædictis juribus quoddam peculiare genus pœnæ feratur, quæ distincta est ab excommunicatione majori, et a minori, prout traduntur in cap. penult. de Sent. excomm., nihilominus, loquendo de excommunicatione, quæ proprie censura sit, et præsertim secundam præsentem statum, et consuetudinem Ecclesie, non videtur necessarium, distinguere illam speciem excommunicationis minoris, præter eam, quæ consistit in separa-

tione a perceptione sacramentorum. Quia ratio harum censurarum tota pendet ex institutione; et Pontifices aliam institutionem nobis non declarant, ut patet ex dict. cap. ult. de Cler. excomm. min., et cap. penult. de Sentent. excomm., neque alius modus excommunicationis minoris jam est in usu; non ergo alios distinguere, vel declarare necesse est. Fateor enim posse excogitari alium modum excommunicationis minoris, ut possibilem, et non tantum unum, sed plures. Et fortasse olim aliquis alius fuit in usu (licet hoc incertum sit, ut jam dicam); nunc vero excommunicatio minor tantum in dicta privatione morali consistit.

4. *Non esse impossibiles plures modos excommunicationis minoris*. — Nunc vero non esse in usu. — Adde præterea, illam modum excommunicationis, qua quis privatur aliquorum fidelium communicatione, et non omnium (licet admittatur), esse quamdam excommunicationem majorem, non respectu omnium, sed eorum, quorum communicatione aliquis privatur; quia respectu eorum est privatio totalis, id est totius communicationis tam in sacris quam in humanis. Sicut alias Scotus dicit, excommunicatum ab uno Episcopo, ex vi prohibitionis ejus solum privari communicatione subditorum illius Episcopi, et nihilominus respectu talium personarum illam esse quamdam excommunicationem majorem, quia privat omni communicatione, qua privare potest. Ita ergo censeri debet de illa excommunicatione, unde neque illi bene accommodatur doctrina de excommunicatione minori, neque oportet aliud de illo genere excommunicationis dicere, nisi quod omnia dicta de excommunicatione majori in ea respective locum habent. Adde, nunc non esse in usu Ecclesie talem excommunicationis modum, et satis incertum esse, an aliquando fuerit; nam ille, qui indignus est aliquorum communicatione fidelium, omnium etiam est indignus; et quia suffragia, quæ in uno loco vel a ministris quibusdam fiunt nomine totius Ecclesie, quantum ad hoc, ejusdem rationis sunt cum suffragiis, quæ in aliis locis, vel ab aliis ministris offeruntur, et ideo, qui excluditur a participatione suffragiorum communium alicubi, ubique excludendus est.

5. *Exponuntur varia jura in contrarium adducta*. — Quapropter probabile mihi est, quod notavit Glossa in dict. cap. Placuit, illam pœnam et alias, de quibus ibi fit mentio, non fuisse proprie excommunicationem;

sed solum separationem quamdam in negotiis, vel in aliis ministeriis, ut, v. gr., quod talis Episcopus non vocetur ab aliis ad consecrandum aliquem Episcopum, vel ad alia negotia tractanda. Sic etiam Gloss., in dict. 4 cap., dist. 34, explicat illa verba, *excommunicatus abscedat, scilicet, ut non intersit cum eis negotiis communibus*. Sic exponi potest cap. In loco, ubi Glossa advertit, illam tantum fuisse separationem a consortio fratrum, et addit Archidiaconus non fuisse separationem ab usu sacramentorum. Quod inde etiam confirmatur, quia illi præscribitur trium dierum terminus; propria autem excommunicationis censura non habet definitum tempus; non erat ergo illa propria censura, sed alius modus pœnæ. Qualis etiam erat illa, de qua dicitur in cap. Neminem, dist. 45: *Si ita causam exigit clerici, triduo privetur honore, etc.* Unde eodem modo intelligitur cap. Episcopi, 11, quæst. 3, nam ibi etiam præfigitur tempus, dum dicitur: *Usque ad tempus synodi a reliquis Episcopis communio illis denegetur*.

6. *Privatio Eucharistie excommunicatio aliquando vocatur*. — Adde præterea, interdum vocari excommunicationem in antiquis juribus solum privationem Eucharistie, cuius usus per antonomasiam dicitur communio; quomodo accipi videtur illa vox in cap. Nemo, 11, quæst. 3, et in cap. De presbyterorum, 17, quæst. 4, et indicavit Gratianus, 11, quæst. 3, post cap. Ad mensam, § Evidenter. Clarius Victoria, in Summ. materia de excomm., num. 4, ita exponens cap. Engeltrudam, 3, quæst. 4. De quo supra in principio materiae de excommunicatione dictum est, et disputat. de Censuris in communi de eadem re plura diximus; et exposuimus alia jura, quæ ibi annotat Victoria, et fere eodem modo exponit, et nobiscum sentit dicens, olim fuisse in Ecclesia alios modos pœnarum, separando fidelem peccatorem propter aliquas culpas, vel a perceptione solius Eucharistie, vel ab ingressu Ecclesie, et communicatione in divinis officiis, aut communi oratione, quæ omnes (ait Victoria) poterant vocari *excommunicationes minores; nunc autem (inquit) una tantum est excommunicatio minor, quæ privat usu passivo sacramentorum*. Sic etiam in regula S. Benedicti multa leguntur de excommunicationibus regularibus (ut sic dicam) quæ in pœnam monachis imponebantur, quæ censure non erant, sed prohibitiones, et separationes quæ-

dam, ut ex cap. 23, 24 et 25 ejusdem regulæ manifestum est.

7. Ex his ergo recte concluditur, hanc excommunicationem minorem integram et totalem, prout est in usu Ecclesie, tantum esse unius rationis specificæ, quia est (ut ita dicam) privatio ejusdem formæ, scilicet communicationis passivæ sacramentorum, quæ ejusdem rationis est in omnibus fidelibus. Immeritoque in contrarium citantur Victoria supra, et Soto, dist. 22, quæst. 1, art. 1, in princ.; nam Victoria, licet dicat, olim fuisse alios modos pœnarum, quæ poterant dici excommunicationes minores, nunc tamen sentit nullam esse, quæ privet participatione unius sacramenti, et non omnium; Soto vero, licet dicat nomen *excommunicationis*, derivatum esse a participatione Eucharistie, quæ per antonomasiam dicitur communio, addit nihilominus, eos, qui extra sanctam communionem fiebant, etiam in antiqua Ecclesia subinde a participatione reliquorum sacramentorum solitos fuisse cohiberi. Quicquid vero sit de præterito tempore, nunc certum est nullam esse propriam censuram, quæ privet receptione unius sacramenti, nisi omnibus simul privando, ut constat ex citatis juribus in cap. ult. de Cler. excomm. ministr., et in cap. penult. de Sent. excomm., et ex usu Ecclesie. Nam ut infra ostendemus, nulla est excommunicatio minor jure lata, quæ non privet participatione omnium sacramentorum; ab homine autem raro, aut nunquam fertur excommunicatio minor. Et quamvis interdum prohibeatur quis ab usu, v. gr., solius Eucharistie ex præcepto confessoris, aut superioris, vel judicis Ecclesiastici, ut sumitur ex cap. Accedens, dist. 50, tamen illa non est propria censura, sed vel pœna quædam præcedentis peccati, vel justum præceptum, quod propter reverentiam tanti sacramenti, vel ob aliam justam causam imponitur. Non oportet ergo tot species excommunicationum minorum distinguere, quot sunt species sacramentorum, quia licet possint a nobis fingi, tamen in censuris ab Ecclesia institutis non dantur, sed una, quæ privat omnium sacramentorum participatione.

SECTIO II.

Quos effectus habeat excommunicatio minor.

1. *Conclusio*. — Quæstio hæc ex dictis in superiori facillime definitur. Dicendum est

enim proprium, et adæquatam effectum hujus censuræ esse, privare hominem usu, et participatione sacramentorum; quod patet ex definitione data, et ex juribus, unde illam sumpsimus, et ex cap. A nobis, de Exceptionibus, et ex omnium sententia apud Covarr., in cap. Alma, part. 1, § 8, et Ugolin., tab. 3, cap. 6, § 1, et Summistas, verb. *Excommunicationio*. Dices: hic effectus communis est excommunicationi majori; ergo non est proprius excommunicationis minoris. Respondetur ex superius dictis, hæc duo comparari per modum totius et partis, nam excommunicatio major includit quicquid minor, et aliquid aliud; unde cum dicitur hic effectus proprius excommunicationis minoris, vel non fit comparatio ad majorem, sed ad alias censuras, vel intelligendum est cum præcisione, et adæquatione; nam excludere a receptione sacramentorum est, ut ita dicam, adæquatam objectum excommunicationis minoris, non vero majoris, licet sub ejus objecto comprehendatur; sicut color, vel sonus continentur sub objecto sensus communis, licet ipsa sint objecta adæquata quorundam particularium sensuum.

2. *Peccat graviter sacramenta recipiens cum hac censura.* — *Sacramenta cum hac censura valent.* — Atque hinc sequitur peccare graviter, qui cum hac censura suscipit sacramenta, licet ipsa sacramenta valida sint. Prior pars probatur ex dicto cap. ult. de Cleric. excomm. ministr., ubi dicitur graviter peccare, qui celebrat minori excommunicatione ligatus; ergo, qui alia suscipit sacramenta; quia quælibet receptio est materia gravis, sacra, et prohibita, licet differant secundum magis et minus. Sicut etiam majus peccatum est ea suscipere cum majori excommunicatione; hoc autem non excludit, quin hoc etiam grave et mortale sit. Altera pars nota est, quia prohibitio Ecclesiæ non irritat sacramentum, si alias debita materia, et forma a legitimo ministro applicantur, et a fortiori patet ex dictis de excommunicatione majori.

3. *Quam pœnam incurrat recipiens sacramenta hac censura ligatus.* — *Quam pœnam incurrat.* — *Sylvest. improbat.* — Addendum vero est, propter hoc peccatum, vel celebrando cum hac censura, non incurri irregularitatem. Quod expresse traditur in dict. cap. ult. de Cleric. excomm. ministr. Ratio est, tum quia talis irregularitas non est in jure expressa; tum etiam, quia propter solam

susceptionem sacramenti ut sic non incurritur irregularitas, sed propter indebitam Ordinis administrationem, a qua per censuram aliquis prohibitus est, ut infra suo loco videbimus; hic autem celebrans ligatus minori excommunicatione non peccat propter administrationem Ordinis, sed propter solam susceptionem sacramenti, ut jam dicam. Adhuc etiam, nullam certam pœnam esse ipso jure impositam propter hanc culpam, sed arbitrio judicis, vel superioris puniendam esse, ut notavit Glossa in dict. cap. ult. de Cleric. excomm. ministr., unde falsum existimo, quod dixit Sylvester, verb. *Excommunic.*, 4, in princip., eum, qui cum excommunicatione minori suscipit sacramentum imprimens characterem, v. gr., Ordinis, privari effectu ultimo, id est, executione. Nam hæc privatio non fit nisi per suspensionem, quæ ob talem culpam non contrahitur; nullo enim jure lata est, ut diximus.

4. *Aliæ communicationes non sunt prohibite sic excommunicato.* — Atque hinc colligitur, omnes alios actus Ecclesiasticæ communicationis, tam sacros, quam civiles, seu humanos, licitos esse homini ligato sola excommunicatione minori. Hæc est communis sententia, ut videre licet in Sylvestro, verb. *Excommunic.*, 4, num. 5; et Navarr., in Summa, cap. 27; et Covarr., dict. § 8, n. 2; et Jacob. de Graffis, lib. 4 suarum decis., cap. 10, num. 3. Et ex parte colligitur ex dict. cap. ult., ubi dicitur, *eum, qui sic excommunicatus est, non esse prohibitum eligere, vel ea, quæ jurisdictionis sunt, exercere.* Ergo multo minus est prohibitus ab aliis actibus humanæ communicationis, quæ jurisdictionem non requirunt. Præterea in c. A nobis, de Exceptionibus, ponitur particula exclusiva, *tantum a sacramentorum participatione est remotus*; ergo reliqua licita sunt, quia non sunt prohibita. Quapropter hujusmodi excommunicatus et Missam audire, et alia divina, quæ sacramenta non sunt, participare potest, ut Theologi docent in 4, dist. 18. Præsertim Palud., Gabriel, et Major, et Adrian., quæst. 3 de Clavibus. Ubi recte etiam addit, posse hujusmodi excommunicatum absolvere alium ab excommunicatione, ut colligitur ex cap. Duobus, de Sentent. excomm. Et ratio est, quia non privatur jurisdictione, aut usu ejus, juxta dict. cap. ult. Et eadem ratione potest aliis negotiis interesse, vel in judicio, vel extra illud, ac denique quacumque communicatione uti. Et ob eandem rem non est pri-

vatus communibus suffragiis Ecclesiæ, tum quia non est præcisus ab illa, tum etiam, quia illa dictio exclusiva, *tantum*, hæc omnia complectitur.

Ligatus minori excommunicatione licetene sacramenta ministret.

5. Duæ tamen supersunt difficultates circa hanc generalem illationem. Prima est, nam ex illa sequitur sacerdotem ligatum minori excommunicatione posse licite, et absque peccato ministrare sacramenta, quia solum est prohibitus a passiva receptione; activa autem ministratio distincta est, et per se non requirit receptionem; ergo non erit illi prohibita; erit ergo licita; consequens autem videtur contra expressa verba Gregorii IX, in dict. cap. ult. de Cleric. excomm. ministr., dicentis: *Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta*: ergo.

6. *Prima sententia affirmans.* — Propter quod quidam dicunt peccare graviter, qui ministrat sacramenta cum minori excommunicatione. Tenet Innocentius, dict. cap. ult. (Abbas autem ibi falso citatur), et Adrianus, in 4, quæst. 3 de Clavibus, § Pro hujus solutione; Major, 4, d. 18, quæst. 2, § 1; Sylvest., *Excommunic.*, 4, num. 1. Favet l. 6, n. tit. 9, partit.; sed loquitur æquivoce de excommunicatione minori, juxta dicta in sectione præcedente. Illa ergo sententia falsa est. Primo, quia in dict. c. A nobis, de Exceptionibus, exclusive dicitur, *tantum a participatione*. Dices, intelligi a participatione etiam activa. Sed repugnat in primis proprietas hujus vocis, *participationis*, quæ non significat effectum, sed receptionem sacramenti. Deinde repugnat expressa interpretatio ejusdem Gregorii IX, in dict. cap. ult. dicentis, hanc participationem in sola consistere perceptione, et non in activo ministerio. Ex quo ibidem concludit, sic excommunicatum non esse remotum a collatione sacramentorum. Nec refert, quod Pontifex ibi utitur verbo *videndi*, dicens: *Cum non videatur a collatione*, etc., quod verbum dubitationem potius quam constantem sententiam indicat; hoc (inquam) non refert, nam illo modo loquendi sæpe significatur absoluta assertio, et veritas rei, et ita accipiendum esse, cum a lege profertur, notavit Jason, in l. Clam possidere, § Qui ad nund., num. 45, ff. de Acq. poss.; et in illo textu est necessaria interpretatio; nam Pontifex absolute affirmat sacramenta

collata a sic excommunicato, *virtutis non carere effectu*, et rationem subdit, *cum non videatur a sacramentorum collatione remotus*; ergo perinde fait, ac si diceret, *cum non sit*; alioqui ratio non esset conclusioni proportionata.

7. *Secunda sententia negans.* — *Exponitur cap. ult. de Cleric. excommunicat. ministr.* — Propterea alii sentiunt, sic excommunicatum, per se loquendo, non peccare administrando sacramenta. Ita tenuit Hostiensis ibi, quem sequitur Navarrus, dict. cap. 27, n. 24, et idem tenet Joan. de Lignan., tract. de Censuris, § 13, et alii supra citati. Fundamentum est, quia per talem censuram non removetur quis a collatione sacramentorum, ut ostensum est; ergo non est illi prohibita; ergo non peccat conferendo. Patet consequentia, quia talis actio in tali persona non est per se mala; ergo si non est aliunde prohibita, non est unde peccaminosa sit. Quid est ergo quod Pontifex, dicto c. ult., ait: *Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta*? Responso communis est, illa verba intelligi de illa collatione quæ conjuncta est participationi eorum, ut Episcopus ordinando in sacris, quia simul sacrum facit, et communicat, non tamen peccabit confirmando, quia tunc ita confert unum sacramentum, ut nullum recipiat. Similiter sacerdos sic excommunicatus peccabit Eucharistiam consecrando, quia necesse est, ut illam recipiat; tamen si illam ministret ex præconsecratis formulis, non peccabit, quia potest id facere non participando illam. Ita significavit Abbas ibi, num. 1 et 3, ubi ait, excommunicationem minorem non inducere suspensionem Ordinum, sed tantum privare participatione sacramentorum; et ideo qui sic celebrat, *non attentare officium sibi interdictum, sed ideo peccare, quia participat ex sacramentis*. Unde quod in illo textu dicitur, *Peccat autem ipsa conferendo*, videtur ipse exponere, id est celebrando, seu celebrationem conferendo.

8. *Objectio.* — Non caret tamen difficultate illa expositio, tum quia nemo participat sacramentum, cum illud confert, nisi qui celebrat; si ergo Pontifex in illo posteriori §, solum loqueretur de eo, qui confert sacramentum, illud recipiendo, nihil novum diceret, sed repeteret quod in principio capituli dixerat: *Peccare sic excommunicatum celebrando*; at Pontifex illud addidit tanquam quid novum et distinctum; tum etiam quia illa posterior assertio Pontificis non esset per se, sed

valde per accidens; unde non fuisset ita absolute proferenda; imo in rigore esset falsa. Explicantur omnia, quia actio conferendi sacramentum ex se separabilis est a participatione sacramenti; quod autem conjungantur, accidentarium est, solumque concomitanter, vel præsuppositively concurrunt. Unde illa duo, scilicet recipere, et ministrare sacramentum, quantumvis simul fieri videantur, diversa manent, et peccatum, quod ibi intervenit, non est in administratione, sed in receptione sacramenti. Adeo ut non magis peccet sic excommunicatus celebrans, et ministrans sacramentum, quam celebrans tantum; ergo illa locutio in eo sensu impropriissima est et in rigore falsa.

9. Nihilominus circumstantia, et difficultas illius textus cogit nos, ut dictam expositionem admittamus; nam in eo duo simul dicuntur, quæ videntur repugnantia, scilicet peccare sic excommunicatum conferendo sacramenta, et non esse ab eorum collatione remotum; nam si non est remotus, cur peccat? Ergo oportet exponere, peccare non ex vi remotionis a collatione sacramentorum, sed ex adjuncta receptione, a qua remotus est, et inde fieri ut sacramenta ab eo collata non careant effectu neque apud Deum, neque apud Ecclesiam. Unde ad objectionem respondendum est illum versiculum, *Peccat autem*, etc., referri ad initium capitis, et consequenter in eo sermonem esse de sacerdote sic excommunicato celebrante, quod satis indicat illa particula adversativa, *Autem*, quæ ad præterita refertur, et non potest aliter commode referri.

10. *Responsio.* — Non ergo de quocumque sacerdote sic excommunicato, sed de celebrante, ait Pontifex, peccare sacramentum ministrando. Quod non superflue, sed ex necessitate addidit, ut declararet, non obstante illo peccato, talia sacramenta habere suum integrum actum absque ulla suspensione, vel alia ecclesiastica pœna, quia illud peccatum non provenit formaliter ex collatione, sed ex participatione sacramenti. Et ideo non obstat quod hujusmodi culpa sit quasi per accidens respectu collationis sacramenti, quia juxta subjectam materiam sermo erat de collatione sacramenti habente talem circumstantiam. De qua moraliter loquendo, vere et in rigore dici potest, quod peccaminosa sit, tum quia licet hæc censura directe non prohibeat usum activum sacramentorum, tamen prohibendo passivum, ex consequenti prohibet illum ac-

tivum, qui sine passivo esse non potest, sicut statim dicemus de electione; tum etiam quia hic et nunc fit tali modo, et per talia media, ut sine peccato exerceri non possit. Unde, licet tota ratio illius malitiæ proveniat ex participatione sacramenti, tamen illa redundat in actionem, et inficit totum illud ministerium, quod per modum unius tunc moraliter fit.

11. *Alia expositio.* — Alteram interpretationem adhibere possumus, videlicet, per se quidem, ac directe non removeri quempiam per excommunicationem minorem ab officio administrandi sacramenta; et ideo non peccare graviter, si hoc faciat, nec aliquam pœnam ecclesiasticam incurrere. Nihilominus tamen, quia talis excommunicatio aliquam indecentiam affert, ideo non carere aliqua culpa, qui in eo statu sacramentum ministrat. Sicut peccatum per se ac directe non vetat ministrare sacramenta, neque hoc formaliter ad ejus rationem pertinet; tamen propter indecentiam novum peccatum est sacramentum ministrare in statu peccati. Ita ergo in præsentia cum duplici moderatione. Una, ut hoc non extendatur ad alias actiones sacras, præter sacramentorum ministrationem, propter specialem sanctitatem talis ministerii. Alia, ut tale peccatum veniale tantum censeatur, quia illa indecentia parva est, et ita ad peccatum mortale non sufficit. Unde in illo cap. ult., cum in principio dixisset Pontifex, peccare graviter sic excommunicatum celebrando, postea solum dixit: *Peccat autem sacramenta ecclesiastica conferendo*, et non addidit, *graviter*, quia necessarium non est peccatum illud esse mortale, juxta hanc interpretationem, quam tenet expresse Ledesma, in 2 part. 4, quæst. 25, art. 2, et juxta illam conciliare vult opiniones supra relatas. Eadem indicavit Covarr., dict. § 8, num. 2, citatque Ancharranum, Cajetanum, et Sylvestrum; tamen Sylvester, verb. *Excommunic.*, 4, num. 4 et 5, oppositum plane docet; Cajetanus vero, verb. *Excommunicatio minor*, aliquantulum favet, quatenus distincte et præcise ait, hujusmodi excommunicatum mortaliter peccare, si se ingerat passive participationi alicujus sacramenti, indicans, si se ingerat active, non peccare mortaliter, sed ad summum venialiter. Et ita etiam facile intelligitur limitatio, quæ in fine illius textus additur: *Dummodo non in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ*, etc. Ita ut sensus sit, quamvis sit aliquale peccatum ministrare sacra-

menta cum illa censura, non tamen esse grave, nec anathemate dignum, nisi ex contemptu fiat.

12. *Expositio hæc rejicitur.* — *Non peccat qui ligatus excommunicatione minori sacramentum ministrat.* — Hæc expositio esset probabilis, si verum esset quod supponit, esse peccatum veniale ministrare sacramentum in minori excommunicatione. At hoc non videtur verum. Nam ex vi hujus circumstantiæ, et omnibus aliis seclusis, nulla sufficiens ratio culpæ ibi apparet. Quia censura hæc per se non est culpa, sed pœna; neque etiam necessario supponit culpam mortalem; quod si interdum illam supponat, erit per accidens, poteritque per contritionem auferri; ergo talis censura per se solam coram Deo non affert indignitatem, vel indecentiam, ratione cujus contra rectam rationem sit, aut contra sanctitatem sacramenti illud in eo statu ministrare. Cum ergo alias ex vi talis censure illa administratio prohibita directe non sit, nec ex jure positivo, neque ex naturali apparet in eo actu sufficiens ratio culpæ etiam venialis. Destructo autem hoc fundamento tota illa interpretatio ruit. Et ideo prior et solidior et verior videtur.

Electio ejus, qui ligatus est minori excommunicatione, an valeat.

13. Secunda difficultas oritur ex eodem cap. ult.; dicitur enim ibi, eum, qui minori excommunicatione ligatus est, non posse eligi, et si scienter eligatur, ejus electionem irritandam esse. Ex quo sequi videtur non esse veram illam exclusivam, sic excommunicatum, tantum passiva perceptione sacramentorum esse privatum; nam privatus etiam est passiva electione, quæ non est participatio alicujus sacramenti. Accedit, quod etiam videtur privatus activa voce eligendi ex c. Illa quotidiana, de Elect., ubi Pontifex supplet defectum quorundam, qui ad electionem concurrerant minori excommunicatione ligati. Sed hoc secundum non habet difficultatem, nam certum est hanc censuram non privare jure eligendi, ut patet ex dict. cap. ult., et ex omnium sententia, et quia nullibi lata est talis pœna. Neque in dict. c. Pontifex ait fuisse illum defectum electionis, sed ad tollendos scrupulos, vel ut satisfaceret opponentibus, sub conditione addidit, *Si quis defectus*, etc. Circa priorem ergo partem primo videndum est, quis sit sensus illius

clausulæ, et qualis sit hic effectus hujus censure, et deinde quomodo consonet cum illa exclusiva, quæ habetur in dicto cap. A nobis, de Excep.

14. *De qua electione sit sermo.* — Circa priorem partem suppono sermonem ibi esse de electione ad gradus, dignitates vel beneficia Ecclesiastica. Nam licet in textu absolute dicatur, hujus excommunicati electionem irritandam esse, tamen ex ratione, quam subdit Pontifex, satis colligitur illa determinatio: *Pro eo (inquit) quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum participatione a Sanctis Patribus est privatus.* Quæ ratio habet locum in Ordinibus aut beneficiis Ecclesiasticis, non autem in temporalibus. Unde, si quis sic excommunicatus eligatur ad temporalem dignitatem, aut ministerium, vel ad regnum, non propterea electio irritanda erit, et idem censeo de electione ad cathedram, etiamsi sit sacræ aut Ecclesiasticæ lectionis, dummodo beneficium Ecclesiasticum annexum non habeat; de officiis autem aut beneficiis Ecclesiasticis, quæ per se non habent annexam obligationem suscipiendi aliquod sacramentum, dicam in secundo puncto posito.

15. Secundo observandum est in illo capite ultimo non simpliciter id dici, sed cum illo addito, *scienter*. Sic enim dicitur: *Si tamen scienter talis electus fuerit*, etc. Non tamen explicatur ad quos referatur illa particula, *scienter*, an scilicet ad electores vel ad electum. Videtur tamen præcipue esse referendam ad ipsum electum; nam hæc pœna illius est et non eligentium; non enim ob eorum peccatum, sed electi, electio irritatur; ergo parum refert, quod ipsi peccent, aut non peccent eligendo, ut electio irritanda sit; ergo nihil etiam refert, quod scienter eligant; nam hæc scientia solum auget eorum culpam. Et hanc sententiam docuit Gloss. ibi, verb. *Scienter*, quam Innocentius, Abbas, et alii expositores communiter sequuntur.

16. *Quid si ignorans eligatur.* — *Covarr. opinio.* — Sed inde oritur difficultas, si hujusmodi excommunicatus eligatur ipsomet suam excommunicationem ignorante, an tunc electio valida et rata sit, ut omni defectu careat, propter quem veniat irritanda. Nam, esse irritandam, sentit Covarruvias, dict. § 8, num. 3, quia nihil distinguit inter ignorantiam electorum et electi, sed absolute ait ad valorem et effectum hujus electionis nihil conducere ignorantiam excommunicationis, et citat Gloss. in dict. cap. ultim., quæ tamen